

Model of Community Learning Resource Management to promote lifelong learning in the 21st century, Chaiyaphum Province

Narita Lert-utsahakul^{1*} Pennapa Sukserm¹ and Pramuk Srichaiwong²

¹Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

²Northeastern University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: e_hooo@hotmail.com

ABSTRACT

This research article aims to 1) study the current situation and the needs of community learning resource management models, 2) create a community learning resource management model, and 3) examine the effects of using the community learning resource management model to promote lifelong learning in the 21st century. This research is a development study. The sample used in the survey phase included 193 personnel and administrators from learning resources and educational institutions related to community learning resources in Chaiyaphum Province, and the sample used for testing the model consisted of 30 individuals. The tools used in the study included (1) a questionnaire on the current situation and needs of the community learning resource management model, using a 5-point Likert scale, with an IOC of 0.97 and a reliability value of 0.95, (2) an assessment of knowledge and understanding, and (3) an evaluation of the model. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, and the PNI modified index. The results showed that 1) the current condition of the community learning resource management model to promote lifelong learning in the 21st century was overall at a moderate level, 2) the overall average need for the community learning resource management model to promote lifelong learning in the 21st century was also at a moderate level, and 3) the results of the evaluation of the use of the community learning resource management model to promote lifelong learning in the 21st century were as follows: (1) the comparison of knowledge and understanding before and after the workshop training development for stakeholders in community learning resources showed a 46.00% improvement, (2) the evaluation of the model before and after development indicated an overall progress percentage average of 36.59 across all aspects, and (3) the overall satisfaction evaluation of the model was at a high level.

Keywords: Community Learning Resource Management Model, Lifelong Learning, Education in The 21st Century

รับบทความ: 3 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 10 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2568

Received 3 May 2025; Revised 10 June 2025; Accepted 14 June 2025

รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดชัยภูมิ

ณฤต เลิศอุตสาหกุล^{1*} เพ็ญภา สุขเสริม¹ และ ประมุข ศรีชัยวงษ์²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประเทศไทย

²มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: e_hooo@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน 2) สร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนสำรวจ ได้แก่ บุคลากร ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในแหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 193 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองรูปแบบ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ (1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพความต้องการ ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน แบบมาตราส่วน 5 ระดับ IOC = 0.97 ค่าความเชื่อมั่น = 0.95 (2) แบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และ (3) แบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า PNI modified index ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพความต้องการของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมเฉลี่ยทุกด้าน ความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง 3) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้ (1) ผลการเปรียบเทียบการประเมินความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลัง การพัฒนาการอบรมเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งเรียนรู้ชุมชน พบว่า พัฒนาขึ้นร้อยละ 46.00 (2) ผลการประเมินรูปแบบ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ค่าร้อยละความก้าวหน้าโดยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ย 36.59 (3) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน, การศึกษาตลอดชีวิต, การศึกษาในศตวรรษที่ 21

© 2025 BRJ: Bodhisatva Review Journal

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ การศึกษาตลอดชีวิตจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สามารถปรับตัวต่อความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประเทศไทยจึงได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์สนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 เพื่อพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม เพื่อให้คนไทยมีทักษะวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และมีภูมิคุ้มกันทางปัญญา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ยังเสริมแนวทางนี้ ผ่านยุทธศาสตร์ที่ 4 และ 5 โดยเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มวัย และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งความรู้ในทุกระดับ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,

2559) แนวทางเหล่านี้ สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ซึ่งระบุให้รัฐจัดตั้ง และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากสังคม และพัฒนา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ในบริบทของชุมชน แหล่งเรียนรู้และเครือข่าย การเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อาทิ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ “เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข” และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เพื่อสร้างชุมชน ที่เข้มแข็งและนำไปสู่ความยั่งยืนของประเทศในระยะยาวอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้แนวทางของประเทศไทยจึงมุ่งสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการส่งเสริมการจัดการแหล่งเรียนรู้ ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 มาตรา 9 (5) ระบุให้รัฐจัดตั้ง และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบ นอกจากนี้ในมาตราที่ 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก (1) เป็นการศึกษาตลอด ชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ ส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพ.ศ. 2542 และดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพิ่มแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้สนับสนุนซึ่งกันและกัน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดชัยภูมิเองมีความหลากหลาย มีอัตลักษณ์เฉพาะ สืบทอดภูมิปัญญา การเรียนรู้อาชีพทักษะต่าง ๆ มากมายตามบริบทพื้นที่ มีจุดแข็งคือ ไม่ไกลจากชุมชน และสถานศึกษาทั้งในและ นอกกระบบ ทั้งรัฐบาลและเอกชน ได้แก่ มีศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สกร. โรงเรียนอยู่ใกล้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชน จึงมีศักยภาพในการพัฒนาเชื่อมโยงเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนกับสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจได้ ซึ่งปัญหา สำคัญของแหล่งเรียนรู้ชุมชน คือ ยังไม่มีรูปแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิต ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ตามโมเดลประเทศไทย 4.0 เสริมสร้างภูมิปัญญามนุษย์ ให้มี สังคมอยู่ดีมีสุข พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางพลวัตโลก และนำประเทศไทยสามารถเข้าสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตใน ศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for development) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative methods) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) ดำเนินการในพื้นที่แหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีช่วงระยะเวลาในการดำเนินงาน 12 เดือน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของ รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย โดยศึกษาหลักการ แนวคิดและสาระสำคัญที่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเก็บรวบรวมข้อมูล ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ บุคลากร ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้และสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัด ชัยภูมิ จำนวน 388 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ บุคลากร ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้และสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัด จำนวน 193 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 แบบมาตราส่วน 5 ระดับ ค่า IOC เท่ากับ 9.77 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 9.5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น PNI modified index เกณฑ์ $PNI \geq 0.03$ ขึ้นไปนับว่ามีความจำเป็นในการพัฒนา (สุริยม ว่องวานิช, 2562)

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 5 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการถอดเทปแล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ขั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความพึงประสงค์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 และขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มายกร่างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ชนิด คือ ร่างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอด

ชีวิตในศตวรรษที่ 21 และแบบตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

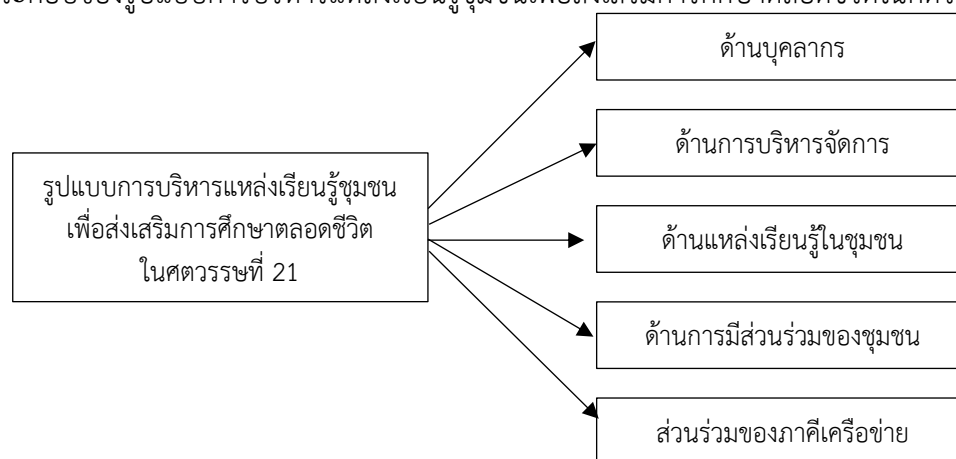
ขั้นที่ 2.3 สร้างคู่มือรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรและผู้บริหารแหล่งเรียนรู้และสถานศึกษา จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 1) ครูชุมชน 18 คน 2) ผู้จัดการแหล่งเรียนรู้ 1 คน 3) ราชัญชุมชนในแหล่งเรียนรู้ชุมชน 3 คน 4) ครูหัวหน้าหลักสูตรของแหล่งเรียนรู้ 3 คน 5) ครูวิทยากรประจำหลักสูตร 2 คน 6) หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ 1 คน 7) ครูสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ 1 คน 8) ครูจากโรงเรียนในชุมชน 1 คน ซึ่งถือว่าเป็นผู้เข้าร่วมพัฒนารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 3) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ 4) แบบสอบถามการใช้รูปแบบก่อนหลังการพัฒนา 5) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ โดยเลือกแบบเจาะจง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี สรุปได้กรอบแนวความคิดที่มีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Need Index: PNI modified) ในการพัฒนาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ($\bar{X}$ =0.140) 2) ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}$ =0.134) 3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}$ =0.128) 4) ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ =0.097) 5) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ =0.079)

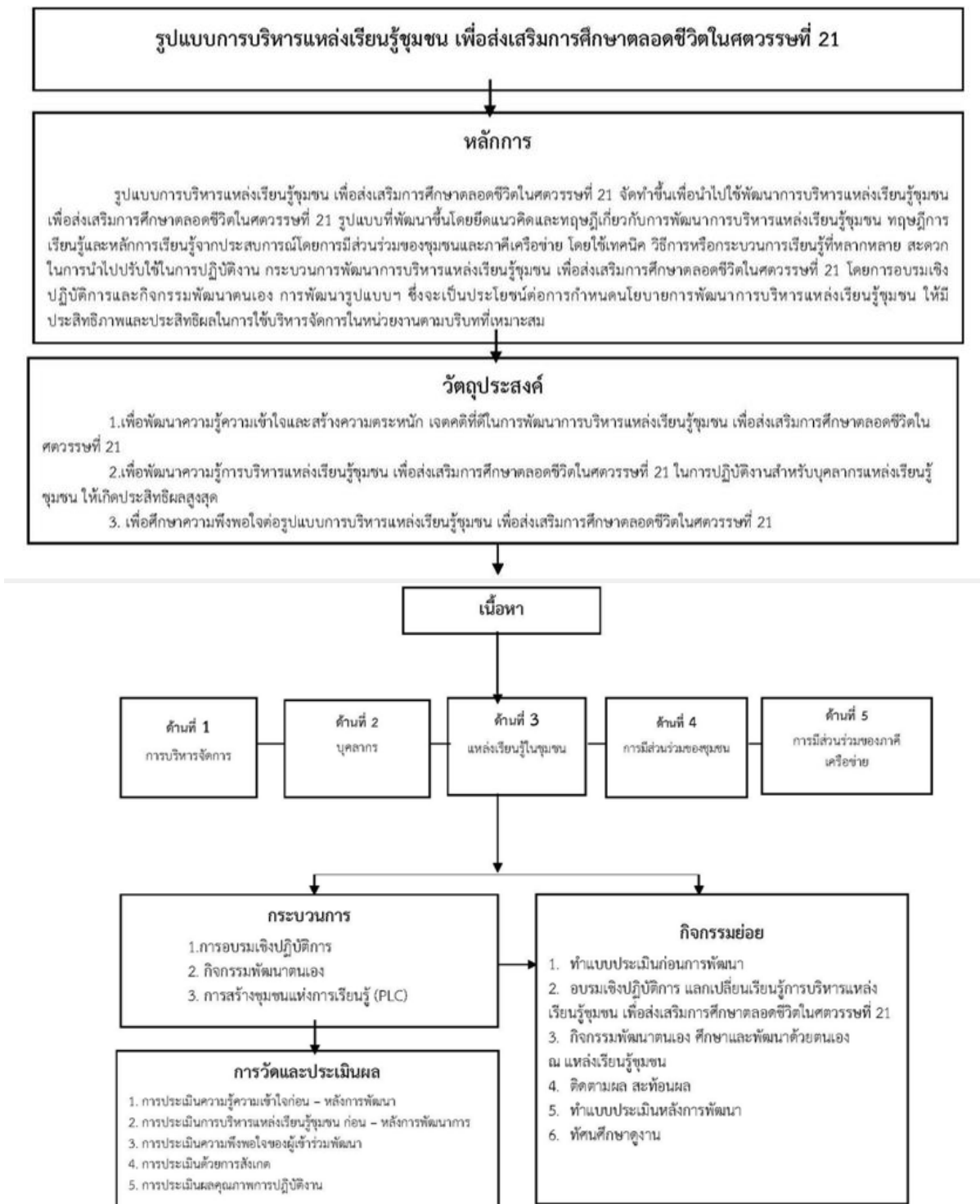
ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

รายการ	ระดับความคิดเห็น						PNI modified	ลำดับ ความสำคัญ
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการบริหารจัดการ	3.54	1.04	มาก	3.82	1.01	มาก	0.079	5
2. ด้านบุคลากร	3.59	0.96	มาก	3.94	0.85	มาก	0.097	4
3. ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.50	1.06	มาก	3.97	0.88	มาก	0.134	2
4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.44	1.09	ปานกลาง	3.88	0.98	มาก	0.128	3
5. ด้านการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่าย	3.43	1.15	ปานกลาง	3.91	0.97	มาก	0.140	1
รวม	3.50	1.06	ปานกลาง	3.90	0.94	มาก	0.116	

หมายเหตุ: PNI modified index ≥ 0.03

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 2.1) หลักการของรูปแบบ 2.2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2.3) เนื้อหาของรูปแบบ 2.4) กระบวนการของรูปแบบ 2.5) การวัดและประเมินผลดังแผนภาพที่ 2



ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

ผลประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ผลการประเมิน ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ พบว่า ความถูกต้องของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีระดับความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D.= 0.10) ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชนโดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ

มากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D.=0.18) และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชนโดยรวมมีระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.16) โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้ มีผลการประเมินความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D.=0.40) ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D.=0.19) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$, S.D.=0.08) ด้านบุคลากร ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ มีผลการประเมินความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.16) ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D.=0.16) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.16) ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ มีผลการประเมินความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D.=0.21) ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D.=0.21) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D.=0.21) ด้านมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด 2 ตัวบ่งชี้ มีผลการประเมินความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D.=0.37) ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D.=0.37) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.32) และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งมีทั้งหมด 2 ตัวบ่งชี้ มีผลการประเมินความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D.=0.37) ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D.=0.21) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.23)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

3.1 ผลประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 40.94 และ 86.94 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลัง พบว่า คะแนนทดสอบหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 46.00 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนานี้สามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรแหล่งเรียนรู้ได้

3.2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.54) และเพิ่มขึ้นเป็นระดับมากที่สุดหลังการพัฒนา ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชนมีการพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนมีระดับการพัฒนาสูงสุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.50) ตามมาด้วยด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.51) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.51) แม้จะมีการพัฒนาอยู่ที่ลำดับสุดท้าย แต่ค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าใกล้เคียงกับด้านอื่น ๆ และต่ำกว่าเล็กน้อย ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ดำเนินการสามารถใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีการพัฒนาโดดเด่น

ในส่วนของค่าร้อยละความก้าวหน้าผลการประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประเมินก่อนและหลังการพัฒนา โดยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยมากขึ้นร้อยละ 36.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีค่าร้อยละความก้าวหน้าสูงสุดที่ 44.47 รองลงมาเป็น ด้านที่ 2 พัฒนาอบรมบุคลากร ที่มีค่าร้อยละความก้าวหน้าเป็น 37.96 ตามด้วยด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าร้อยละความก้าวหน้าอยู่ที่ 36.24 ด้านที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 35.88 และด้านที่ 1 การบริหารจัดการ 30.30 ตามลำดับ ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาที่ดำเนินการสามารถส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน

3.3 ผลการวิเคราะห์ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้านที่ 4.23 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยลำดับมากที่สุด คือ ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.54 ลำดับต่ำที่สุดคือ คือ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.01

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนมีองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน นี้อยู่เป็นทุนพื้นฐานจึงพร้อมดำเนินการเป็นแหล่งเรียนรู้สภาพปัจจุบันจึงมีค่ามาก แต่ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลางอาจเป็นเพราะ แหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เนื่องจากข้อจำกัดของนโยบาย และเวทีสร้างความร่วมมือ

2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่โดยภาพรวมสภาพความต้องการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านการมีส่วนร่วมเป็นของภาคีเครือข่ายของแหล่งชุมชนส่วนใหญ่ขาดความร่วมมือ ขาดการวางแผนจัดการสร้างเครือข่ายที่ดี นอกจากนี้ ยังเป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนงบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รองลงมาเป็นด้านแหล่งเรียนรู้ที่ยังขาดการพัฒนาไม่ได้รับการสนับสนุนเพราะยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ นาฎยา แสงพระอินทร์ และพรเทพ ฐิ์แผน (2563) พบว่า ครูมีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุดในส่วนของปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีปัญหาอยู่ใน ระดับน้อย ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับ นิดา นิมวงษ์ (2559) ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนธัญรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลวิจัยพบว่า การใช้ประเภทแหล่งเรียนรู้ของครูโรงเรียน ธัญรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ รวิภัทร วงศ์สรคร และคณะ (2559) ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพความต้องการการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันนอกจากนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาการมีส่วนร่วมสูงสุดในด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้นั้น อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาได้เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และมีความพร้อมในทุก ๆ ด้านของการบริหารแหล่งเรียนรู้อยู่แล้ว เช่น สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ดั้งเดิมอยู่แล้ว

รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีผลประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นนี้ มีโครงสร้างที่ชัดเจน เช่น องค์ประกอบ วิธีการ และลำดับขั้นตอน มีความถูกต้องตามหลักการในเชิงทฤษฎี ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางความรู้ ทักษะ หรือคุณภาพชีวิตของชุมชน ในด้านความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน รูปแบบมีความไม่ซับซ้อนเกินไป สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ อีกทั้งยังมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม โดยการใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม สำหรับรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ หากมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eisner (1976) ได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ไว้ดังนี้ 1) การประเมินโดยแนวทางนี้จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำ 2) การประเมินรูปแบบการประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ในวงการอุดมศึกษา ซึ่งนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง 3) รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิในเที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดีมาตรฐานและเกณฑ์มาจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒินั้น ๆ และ 4) รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอรรถาธิบายและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ สอดคล้องกับ Yukl (2010) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาโดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม มีขั้นตอนที่สำคัญในการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบการฝึกอบรมที่ชัดเจน ดังนี้ 1) กำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจน 2) กำหนดเนื้อหาที่ชัดเจน 3) การจัดลำดับของเนื้อหาที่เหมาะสม 4) การผสมผสานวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม 5) โอกาสสำหรับการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ 6) การประเมินผลการฝึกอบรมที่ถูกลงเวลา 7) การเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง ให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการให้มีกิจกรรมในการติดตามผลอย่างเหมาะสม

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 พบข้อค้นพบว่า

1) ผลการเปรียบเทียบการประเมินความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการพัฒนาการอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่า ผลประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 40.94 และ 86.94 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลัง พบว่า คะแนนทดสอบหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 46.00 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนานี้สามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรแหล่งเรียนรู้ได้ และที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้มีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ทุกฝ่ายพัฒนาเรียนรู้ได้เร็วและมีประสิทธิภาพ

2) การทดสอบก่อนการพัฒนาและหลังจากพัฒนา จำนวน 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.47 คะแนน และ 43.47 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลัง พบว่า คะแนนทดสอบหลังการพัฒนาการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าก่อนการพัฒนาการอบรมเชิงพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้ารับการพัฒนามีการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนานี้สามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพของการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเฉพาะการทำงานเป็นกลุ่มแบ่งหน้าที่ทำให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยตามลำดับมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.54 ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.30 ด้านที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ย 4.19 ด้านที่ 2 บุคลากรโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.12 และลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.01 และที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเรียนรู้ เป็นสิ่งใหม่ท้าทายและเป็นความต้องการที่พึงประสงค์ในการพัฒนาจึงเกิดผลรับที่ดี ส่วนด้านการบริหารจัดการอาจเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยากต้องอาศัยประสบการณ์ทำงาน จึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนมีผลต่อระดับความพึงพอใจในด้านนี้

สรุปคือผลของการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ความคิดเห็นของบุคลากรและผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ โดยรวมมีความคิดเห็น ความรู้ความเข้าใจ มีความพึงพอใจ และต่อการเรียนรู้ในแหล่ง เรียนรู้ในระดับที่มีประสิทธิภาพ ในด้านการบริหารจัดการ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ เนื้อหา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทั้งครู บุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษา และภาคี เครือข่าย เป็นปัจจัยทำให้การบริหารแหล่งเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ ให้ความสำคัญกับการจัดการ เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ทำให้มีการวางแผนการใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน แหล่งเรียนรู้ การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และการนำผลการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ และการจัดทำคู่มือการใช้ แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ

สรุปผลการวิจัย

ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 พบว่า ในการพัฒนาโดยเรียงจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 2) ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ทดลองกับแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 พบว่าผลประเมินการทดลองใช้สามารถนำไปใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารแหล่งเรียนรู้ ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายบริหารแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 แหล่งเรียนรู้ชุมชน ควรใช้ผลการวิจัยเพื่อกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประสานความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย

1.3 บุคลากรแหล่งเรียนรู้ชุมชน สามารถใช้รูปแบบเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับนโยบายของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ชุมชนและภาคีเครือข่าย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในแหล่งเรียนรู้ชุมชน เนื่องมาจากแหล่งเรียนรู้มีค่าดัชนีความต้องการด้านนี้อยู่ในระดับมาก

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในแหล่งเรียนรู้ชุมชน เนื่องจากการทดลองใช้รูปแบบพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดี

2.3 ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ร่วมกับสถานศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เนื่องจากเห็นความเป็นไปได้ในการพัฒนาต่อยอดจากผลการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.

กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545. สืบค้นจาก http://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf.

นาฏยา แสงพระอินทร์ และพรเทพ ฐิณ. (2563). การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2” วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(2), 181-195.

นิดา นิมวงษ์. (2559). การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนอัญรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยปทุมธานี).

รวิภัทร วงศ์สรรคกร, สมศักดิ์บุญสาธิต และอรรณพ วงษ์สมบัติ. (2559). สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล ตำบล จังหวัดเชียงราย. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Eisner, E. W. (1976). Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in educational evaluation. *Journal of aesthetic education*, 10(3/4), 135-150.

Yukl, G. (2010). *Leadership in Organizations*. (7th ed.). New York: Me Graw-Hill.